

О.О. Кравченко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ЗАВДАННЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальним є на часі створення умов для самоорганізації та самореалізації молоді, соціальної інтеграції молодих людей, розвитку їх громадянської активності, творчого та наукового потенціалу, запровадженню ініціатив у різних сферах діяльності, залучення до процесів реформування та модернізації українського суспільства, формуванню її відповідальності за сьогодення та майбутнє.

Проблемі участі молодих людей у суспільному житті значна увага приділяється міжнародною спільнотою (зокрема, Всесвітня програма дій, яка стосується молоді, до 2000 року та на наступний період (прийнята ООН у 1996 р.), Європейська хартія участі молоді у муніципальному та регіональному житті (прийнята 1992 р.), Молодіжна стратегія Європейського Союзу на 2010–2018 рр. та інші документи). Держави – члени ООН визнають, що молоде покоління у всіх країнах є головним людським ресурсом для розвитку, позитивних соціальних змін і технологічних інновацій. Ідеали, енергійність і широта поглядів молоді відіграють центральну роль у процесі поступального розвитку людських спільнот. Без участі молодих людей у суспільних процесах неможливо уявити поступ як світової спільноти в цілому, так і розвиток кожної країни зокрема.

Вагомого значення у напрямі розширення соціальних гарантій молоді має прийняття Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки, метою якої є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості.

Таким чином, міжнародні та вітчизняні нормативні акти ставлять за мету створення більш широких можливостей для молоді у сфері освіти та зайнятості, повномасштабну участь усіх молодих людей в житті суспільства, розвиток солідарності між молоддю та суспільством.

Важливою складовою участі молоді в суспільному житті є отримання вищої освіти. Закон України «Про вищу освіту» (2014) декларує доступність і належну державну підтримку підготовки фахівців з числа осіб з особливими освітніми потребами на основі створення для них вільного доступу до освітнього процесу та забезпечення спеціального навчально-реабілітаційного супроводу.

Закон України «Про освіту» визначив поняття особи з особливими освітніми потребами – це *«особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту»*. Тобто до категорії таких осіб можуть підпадати не тільки діти та молодь з інвалідністю, а й внутрішньо переміщені особи, діти-біженці, діти-сироти та позбавлені батьківського піклування, та діти, які потребують додаткового та тимчасового захисту тощо¹. Зараз МОН розробляє чіткий перелік осіб з особливими освітніми потребами. Тобто кожен заклад освіти за своєю філософією повинен бути інклюзивним. Це означає готовність прийняти кожну дитину, прагнучи створити максимально сприятливе середовище для розвитку її потенціалу.

1

Відповідаємо на запитання. Інклюзивне навчання. – Режим доступу:
<http://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-inklyuzyvne-navchannya/#>

Стереотипно соціальна підтримка студентам розглядається у напрямі стипендіального забезпечення студентів та діяльністю студентських профспілкових комітетів. Проте, насправді, в сучасних умовах цей спектр соціальних послуг значно розширюється.

Відтак, поступово зміщуються акценти у діяльності закладу вищої освіти із закладу, що надає освітні послуги, на заклад соціального спрямування. Соціальність розглядається як мета й інтегрований результат соціального виховання, зумовлюється рівнем культури студентської молоді та його соціокультурним розвитком. Поряд із фаховою підготовкою особлива увага зосереджується на особистісному становленню студентства, зокрема у напрямі соціальному, що відображає здатність молоді людини бути суб'єктом соціальних відносин і забезпечує можливість спільних дій різних суб'єктів в одному соціальному просторі-часі. Складовими соціальної якості особистості є соціальна позиція, соціальна компетентність, соціальна активність тощо.

Таким чином, соціально орієнтована діяльність в умовах середовища закладу вищої освіти, яка спрямована на допомогу студентам, що опинилися у складній життєвій ситуації, сприяє формуванню толерантного, гуманного соціуму.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» під складними життєвими обставинами розуміються обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті.

Відтак, до категорії студентів, які опинилися у складних життєвих обставинах, відносимо:

- студенти-сироти та позбавленні батьківського піклування;
- студенти з інвалідністю;
- студенти учасники АТО;
- студенти, чії батьки – учасники бойових дій або один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту;
- студенти, зареєстровані як внутрішньо переміщені особи;
- та ін.

Визначення власне соціальної реабілітації у вітчизняному законодавстві вперше наводиться у статті 1 ЗУ «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», де остання розуміється як «вид соціальної роботи, спрямованої на відновлення основних соціальних функцій, психологічного, фізичного, морального здоров'я, соціального статусу сімей, дітей та молоді. Соціальна реабілітація спрямовується на оптимізацію і коригування ставлення дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, до сім'ї та суспільства, виховання в них навичок до самообслуговування та самостійного проживання».

В «Енциклопедії для фахівців соціальної сфери» зазначено, що «соціальна реабілітація – спрямовується на відновлення соціального досвіду і встановлення соціальних зв'язків, норм поведінки, спілкування, емоційної стабільності, активного соціального життя, поновлення соціального статусу, інтеграцію у відкритий соціум, розширення і поглиблення соціальних контактів, входження в культуру, відновлення професійних якостей і навичок, соціального досвіду і соціальних функцій, психічного, фізичного і духовного здоров'я дезадаптованих осіб; це процес відновлення здатності людини до життєдіяльності у соціальному середовищі, а також самого соціального середовища і умов життєдіяльності людини, які були обмежені чи порушені з певних причин.

Отож, реабілітація розглядається як процес, спрямований на зниження виразності і значущості для людини порушень, що спричинили для неї складну життєву обставину, а також на надання допомоги людині в

реалізації своїх намірів і життєвих цілей, тобто націлений на відновлення її здібностей реалізації як особистості.

У свою чергу психологічна реабілітація – це система заходів, спрямованих на відновлення, корекцію психологічних функцій, якостей, властивостей особи, створення сприятливих умов для розвитку та утвердження особистості.

Психологічна реабілітація передбачає проведення реабілітаційних заходів, спрямованих на корекцію психологічного стану людини, формування її ставлення до психологічних рекомендацій, навчання психогігієнічних навичок, орієнтації щодо повернення до активної життєдіяльності на рівні, адекватному її здібностям і можливостям.

Соціально-психологічні аспекти реабілітації передбачають вирішення таких питань, як відновлення особистих якостей і здібностей молоді людини для її взаємодії з соціальним оточенням, а також психокорекцію установок її до виконання обов'язків громадянина, члена суспільства, колективу, сім'ї.

Таким чином, соціально-психологічна реабілітація дозволяє студенту успішно адаптуватися в навколишньому середовищі та суспільстві в цілому, набути морально-психологічну рівновагу, впевненість у собі, усунути психологічний дискомфорт, зажити повноцінним «повнокровним» життям.